

Corzi întinse

Corzi întinse

**BJÖRN BORG,
JOHN McENROE**

și povestea nespusă
a celei mai aprige rivalități din tenis

STEPHEN TIGNOR

Traducere din engleză de
Constantin Vlad

**VICTORIA
BOOKS**

Titlul original al acestei cărți este *HIGH STRUNG – Björn Borg, John McEnroe, and the Untold Story of Tennis's Fiercest Rivalry* de Stephen Tignor.

Copyright © 2011 by Stephen Tignor.

Published by arrangement with HarperCollins Publishers.

© Publica, 2016, pentru ediția în limba română

Toate drepturile rezervate. Nicio parte din această carte nu poate fi reprodusă sau difuzată în orice formă sau prin orice mijloace, scris, foto sau video, exceptând cazul unor scurte citate sau recenzii, fără acordul scris din partea editorului.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TIGNOR, STEPHEN

**Corzi întinse : Björn Borg, John McEnroe și povestea nespusă a celei mai
aprige rivalități din tenis** / Stephen Tignor ; trad.: Constantin Vlad. - București :

Publica, 2016

ISBN 978-606-722-192-3

I. Vlad, Constantin (trad.)

796.342

VICTORIA BOOKS este un imprint al editurii PUBLICA

EDITORI: Cătălin Muraru, Silviu Dragomir

DIRECTOR EXECUTIV: Bogdan Ungureanu

DESIGN: Alexe Popescu

REDACTOR: Silvia Dumitrache

CORECTORI: Paula Rotaru, Elena Bițu

DTP: Răzvan Nasea

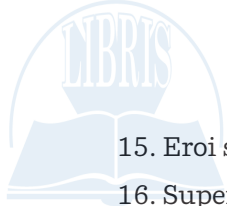

*În memoria bunicilor și primilor mei profesori de tenis,
William și Anne P. Hamilton*

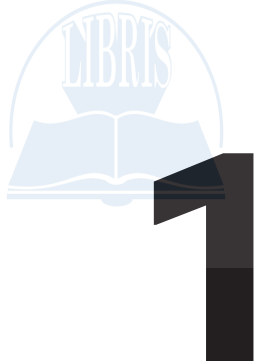

CUPRINS

1. Îngerul și buclucașul	9
2. Barbari pe peluze	29
3. Următoarea victimă	46
4. Moarte prelungită	60
5. Prințul întunecat din Queens	72
6. Exil în Park Avenue	95
7. Valea cenușilor	115
8. Tenisul la pielea goală	131
9. Amor în ascensiune	145
10. Domnul Nasty	161
11. Stăpânul disciplinei	182
12. Îngerul căzut	195
13. Nimeni nu-l bate pe Vitas Gerulaitis... ..	209
14. Ivan cel puternic	222

15. Eroi și ticăloși	234
16. Super Sâmbăta	250
17. Recviem pentru un asasin	266
Epilog	290
Mulțumiri	310

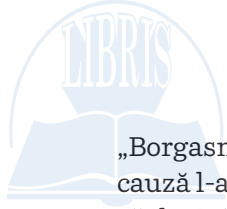

Îngerul și buclucașul

„Cu asta trăiesc, știți, cu ideea că într-o zi voi pierde.”

— Björn Borg

În mințile celor mai mulți fani ai tenisului de câmp, momentul în care Björn Borg a făcut primii pași, măsurați și apăsați, pe Terenul Central, în finala Wimbledon din 1980, a fost de parcă s-ar fi pogorât din nori. Mitul suedezului divin creștea în Londra încă din 1973, când debutase la vârsta de șaptesprezece ani. În acel an, părul lung cârlionțat și zâmbetul gingaș, timid i-au atras lui Borg porecla „Îngerul Adolescent”. Aceleași trăsături le-au atras atenția și unor mulțimi de școlărițe englezoaice vocale, energice, plângăcioase și incontrollabil de agresive. După primul lui meci, 300 dintre ele l-au asaltat pe Borg și l-au doborât la pământ. Așa a luat naștere un fenomen nemaîntâlnit pe peluzele All England Club, unul care avea să îmbrace mai multe forme de-a lungul anilor următori:

„Borgasmul”. (Întrebat ulterior dacă experiența în cauză l-a speriat, Borg a răspuns cu calmul care avea să devină emblematic pentru el: „Ei, da, am fost un pic speriat pe când zăceam în praful străzii cu toate fetele alea peste mine. Dar a fost și distractiv”).

Anul următor, oficialii Wimbledon au trimis vorbă către 60 de școli din proximitate: țineți fetele sub control. Nu au reușit, după cum nu a putut nici poliția. „Zeul viking a fost copleșit de mulțime”, declara în 1974 un membru al clubului, „iar în învălmășeala care a urmat, unui polițist i-a zburat cascheta de pe cap și alt ofițer a fost trântit la pământ”.

Pe măsură ce anii treceau, iar Borg evolua dintr-un june pasional într-un campion mondial încărunit, mitul și porecelele sale evoluau și ele. Prin 1980, el a fost rebotezat „Asasinul Angelic”. Bărbat tăcut, cu o bentiță în loc de halo, Borg era renumit pentru precizia sa glacială și pentru victoriile improbabile pe care le obținea prin reveniri spectaculoase. După toate aparențele, era invincibil în testul suprem al nervilor din tenis, meciul de cinci seturi. Câștigase consecutiv zece astfel de meciuri începând din 1976. Cu consecvența sa parcă inumană și cu reținerea impenetrabilă din teren, exista un aer de mister, de supranatural, care înconjura tot ceea ce făcea Borg. Legendele urbane încolțeau în jurul lui. Că avea pulsul 35 (era între 50 și 60). Că dormea zece ore pe noapte într-o cameră rece ca gheața de hotel (adevărat). Că avea corzile rachetelor atât de întinse, încât acestea plesneau în camera de hotel în care dormea (adevărat). Că avea gheață în vene (probabil fals). Colegul tenismen Ilie Năstase îi spunea „marțianul”.

Apariția miturilor era de înțeles, dat fiind că Borg a fost unul dintre acei rari sportivi care schimbă

natura sportului lor „cu o singură mână” – sau, în cazul lui, cu ambele mâini. Vreme de 30 de ani, stilul de joc acceptat în tenisul de câmp la bărbați era să înaintezi după servă, să ataci, să presezi oponentul și să creezi unghiuri câștigătoare lovind cu racheta dintr-o poziție cât mai apropiată de fileu posibil. Stilul era cunoscut sub numele de „Big Game” și părea să fie perfecțiunea întruchipată în materie de strategie. Însă Borg, renumit încă de mic pentru încăpățânarea sa, a întors manualul – și geometria sportului – cu susul în jos. Considerând că Big Game are de-a face cu tactica tot atât cât are cu machismul, el a rămas în spatele terenului și câștiga prin epuizarea fizică a oponentilor săi. Forehandurile sale erau executate cu o priză extremă, nemaîntâlnită anterior, și a popularizat lovitura de rever cu două mâini, altă manevră la fel de rară înainte de Borg, dar una care avea să devină, practic, universală după el.

Stilul lui Borg a făcut să crească importanța pregătirii fizice și a sportivității în tenis. Și-a menținut mereu greutatea la 72,5 kilograme și nu-și făcea prea multe griji în privința propriei tehnici; lucrul de care-i păsa cel mai mult era să ajungă la minge la timp pentru a o lovi – și să nu rateze niciodată. Era minimalist și în ceea ce privește tactica. Întrebat cum abordează un punct important, Borg a răspuns: „Mă asigur că trec mingea peste fileu”. Jocul său era extrem de solicitant pentru corp și minte și totuși, până spre finele anilor 1970, abordarea lui a măturat trei decenii de Big Game și s-a impus drept noua normă.

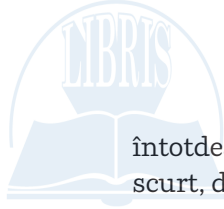
Nimeni nu poate contesta succesul ei. Borg a intrat în finala Wimbledon din 1980 după ce câștigase patru turnee la rând, record neegalat de altcineva în secolul XX. Era la apogeul puterilor sale. În iunie 1980, *Time*

a publicat un coverstory despre Borg, începând cu întrebarea „Să fie el cel mai mare jucător al tuturor timpurilor?” și continuând prin a-l numi „o mașinărie de tenis incredibilă, o forță inexorabilă alcătuită dintr-o parte viteză, o parte efect și două părți voință de fier”. Victoriile lui nu erau doar inevitabile. Păreau să fie comandate din ceruri.

Deci pentru mulți a fost poate dezamăgitor să afle că Asasinul Angelic a sosit la finala din acea zi cu mașina de la un Holliday Inn local, în loc să descindă din Valhalla, de pe Marte sau din turnul Big Ben. Situat în apropierea unui club cu teren de gazon, pe care se antrena în zona Hampstead a Londrei, hotelul cu pricina era locul în care Borg se caza mereu pe timpul turneului. Dura 45 de minute cu mașina să ajungă la All England Club, iar Borg a călătorit exact la fel vreme de aproape patru ani. Stătea în față, pe locul pasagerului. Logodnica sa, Mariana Simionescu, o tenismenă româncă profesionistă mai tânără decât el cu doi ani, care-i gătea și îl și tunde, stătea în spate. La volan se afla Lennart Bergelin, în vârstă de 55 de ani, antrenorul lui Borg, dar care servea și ca secretar, maseur, cel care avea grijă de rachetele lui și îi era ca un tată. Acest trio – „căminul” lui Borg – își croise pașnic calea prin lumea tenisului, neperturbat din 1976.

Mașina era întotdeauna un Saab, unul dintre sponsorii lui Borg, iar Bergelin șofa mereu din același motiv pentru care prelua convorbirile telefonice ale jucătorului și-i păstra cele 50 de rachete racordate perfect în permanență: elevul său nu trebuia să irosească vreo secundă de concentrare cu altceva decât expedierea mingii peste un fileu. Traseul ales de Bergelin prin înfrunzitele suburbii londoneze era

întotdeauna același. Nu era neapărat drumul cel mai scurt, dar reducea posibilitatea ca Borg să se confrunte cu ceva „nou” în cale.

Superstiția este un far călăuzitor în rândul jucătorilor de tenis. De pildă, aceștia evită cu orice preț să calce pe liniile din teren. Se știe că unii, aflați în toiul unui șir de victorii, nu mănâncă altceva decât produse McDonald's sau poartă aceeași pereche de pantaloni scurți zece zile la rând. Dar superstiția era pentru Borg mai mult decât un simplu „risc al meseriei”: era „moștenire” de familie. Părinții lui, Rune și Margarethe, și-au văzut fiul câștigând pe All England Club prima oară în 1977. Ultima cifră a aceluia an a fost luată drept semn. De atunci, cei doi au venit la Wimbledon numai în ani impari, în timp ce la French Open – pe care Borg l-a câștigat, în cele din urmă, de șase ori – participau numai în ani pari. Până în 1980, comportamentul lor a rămas neschimbat, deși de multe ori au fost la un pas de a face excepții.

În finala Wimbledon din 1979, Borg a jucat un meci intens de cinci seturi cu Roscoe Tanner, un american care, prin stilul de joc excentric, de genul „totul sau nimic”, și serve de stânga trase ca din tun, l-a derutat întotdeauna. Margarethe a mâncat bomboane pe întreaga durată a meciului, pentru noroc, cum proceda pe timpul multora dintre partidele fiului ei. După mai bine de trei ore, Borg servea pentru titlu, conducând cu 5-4 în al cincilea set. A ajuns la 40-0 – trei mingi de meci. Mama lui credea că se afla, în sfârșit, în siguranță, așa că a scuipat bomboana bine mestecată pe podeaua boxei invitaților jucătorului. Borg a început să piardă următoarele trei puncte. Margarethe a cules de pe jos bomboana și a azvârlit-o înapoi în gură. Borg a câștigat următoarele două puncte și meciul.

Venirea lui Bergelin în echipa Borg n-a ajutat prea mult în această privință. În materie de superstiții, îi depășea până și pe membrii familiei. În 1975, el a condus spre victorie echipa de Cupa Davis a Suediei. Întreg sezonul, Bergelin a refuzat să-și scoată budigăii norocoși, ornate cu tigri din desene animate. Le-a purtat stoic, în pofida temperaturilor caniculare înregistrate în Spania într-un weekend. După victoria echipei, Bergelin și-a dat jos pantalonii și a dansat pe o masă, în budigăi.

Unicul fiu al lui Rune și al Margarethei a transformat predilecțiile familiale într-un stil de viață la Wimbledon. În fiecare an, Borg lăsa deoparte echipamentul Fila pe care îl avusese în acel sezon și îmbrăca un tricou verde, mulat și dungat, pe care-l purtase pe timpul primei sale victorii de aici, în 1976. În fiecare an, cerea să i se dea același scaun pe care șezuse anul anterior. În teren, cerea exact două prosoape. Borg a mai adus în tenis și „barba de playoff”. Înceta să se bărbierească la începerea anumitor turnee, inclusiv Wimbledon. După două săptămâni, partea de jos a feței îi era acoperită de un petic de păr întunecat și ciufulit. (Uneori, barba era însoțită și de o erupție de coșuri pe bărbie, care dispărea după încheierea turneului. Dar acest rar semn extern de anxietate la Borg nu făcea parte, din câte se știe, din sistemul lui de superstiții.)

Simionescu aprecia că obiceiurile logodnicului ei erau semne ale unei complicate „căutări a ordinii” și o „sursă de energie și de concentrare”. Numai că, în ziua finalei Wimbledon din 1980, rutina lui Borg a fost modificată foarte ușor. Alături de Mariana, pe bancheta din spate a Saabului ședea un sociabil prieten englez pe nume Tommie, patronul unui restaurant din

clubul la care se antrena Borg. Tommie fusese invitat să stea în acea zi cu Bergelin și Simionescu în boxa jucătorului. Incapabil să-și ascundă încântarea de a călători spre finală alături de campion, el a prezis vesel că Borg avea să câștige. Bergelin a fulgerat-o pe Mariana cu o privire în oglinda retrovizoare. Ea i-a spus lui Tommie să păstreze tăcerea. Borg ședea placid în scaunul său din față, cu pletele-i blonde, ondulate peste umeri, în timp ce mașina parcurgea traseul familiar pe străduțele înguste ale suburbiilor londoneze. Câștigase pe Wimbledon 34 de partide la rând. N-avea nevoie să audă vorbindu-se de a 35-a victorie.

Chiar dacă traiectoria sa către finala din acel an fusese, în mare parte, rutină – nu avusese nevoie de tradiționalele sale reveniri de tip Houdini –, Borg știa că nu e bine să forțeze soarta. În prima rundă s-a confruntat cu un egiptean, Ismail El Shafei. În timpul unei partide de cărți la hotel, Simionescu l-a asigurat inocent că este „un meci ușor”. Borg s-a ridicat și a părăsit tăcut încăperea. O oră mai târziu, citea ziarul. Din senin, l-a pus jos și a spus: „Aș vrea să-ți reamintesc, Mariana, că nu există meciuri ușoare. Jucătorul care gândește așa ar putea la fel de bine să abandoneze, iar eu n-am de gând să fac asta”.

Ca jucător de tenis, Borg știa că nimic nu pică din cer.

* * *

În timp ce călătoriile prin oraș ale Zeului Viking fuseseră liniștitoare și previzibile, cele ale adversarului său din finală, John McEnroe, deveniseră o sursă de agitație crescândă. Newyorkezul în vârstă de 21 de ani nu putea scăpa de sine la Londra. Mai exact, nu reușea

să scape de respingătoarea sa poreclă caricaturală pe care i-o puseseră tabloidele orașului: Superbuclucașul. Gazetarii o foloseau ca și cum ar fi fost numele lui: „Rușinea Superbuclucașului!”, „Superbuclucașul, rămas pe-afară – și dă vina pe clima britanică!” Ceva din John McEnroe inspira tabloidele londoneze. Chiar dacă nu avea să devină campion de necontestat la Wimbledon, niciun jucător de tenis nu l-a putut egala în materie de porecle. Era când McBuclucașul, când McNășpa, McFițe, Gura care rage, Neguțătorul din Ameninția și, favorita autorului de față, Incredibilul Îmbufnat.

Aceste cuvinte și imagini îl urmau pretutindeni. McEnroe mergea adesea cu taxiul împreună cu prietenul și partenerul său de dublu Peter Fleming. În cursul călătoriilor respective, pe diverse posturi de radio se repeta suspect de frecvent un cântec scos de formația Police cu doi ani mai devreme, „I Can’t Stand Losing You”. Pe fondul bătăilor unui ritm New Wave, Sting, solistul trupei, repeta robotic de zeci de ori fraza „I can’t... I can’t... I can’t stand losing, I can’t... I can’t...I can’t stand losing”.^{*} La terminarea piesei, DJ-ii conchideau invariabil: „Pare un cântec potrivit pentru Superbuclucaș!”

Cam așa i-a mers lui McEnroe la Wimbledon încă de când, alimentat cu grăsime de pizza și batoane de ciocolată, debutase în semifinale ca aspirant în vârstă de optsprezece ani, trei ani mai devreme. Chiulise de la ceremonia de absolvire a liceului pentru a juca la French Open și la Wimbledon; dirigintele său de la Trinity School, din Manhattan, a numit această aventură a lui McEnroe „proiectul de an terminal”. Părinții lui McEnroe credeau că simpla participare

* „Nu pot... Nu suport să pierd... Nu pot...” (n.t.).

la eveniment ar constitui o experiență educativă grozavă pentru Johnny, ceva asemănător cu excursia la Washington DC pe care o făcuse recent cu clasa. Câteva săptămâni mai târziu, McEnroe dobândise faimă internațională și amenința să câștige cel mai important turneu al acestui sport. Cum scria revista *Tennis*, McEnroe „rătăcea prin competiție ca un copil pășind semiîmpleticit spre camera tronului, într-un castel labirintic, straniu”.

Dar, deși succesul său le părea improbabil unora, liceanul nu era prea impresionat de celebrele sale împrejurimi și de bărbații care le cutreierau. „Îmi amintesc că l-am văzut la vestiare înaintea unui meci”, povestește Fleming, „vorbind despre adversarul său: «Dacă pierd în fața tipului ăstuia, mă las de tenis!»». Iar tipul în cauză era și un profesionist foarte bun. John era extrem de încrezător încă de atunci”.

McEnroe era cel mai interesant nou-venit la Wimbledon, după Borg. Împreună, au introdus pe peluzele aparent imuabile două elemente majore ale culturii tineretului anilor 1960. Borg, care, pentru turneul din 1973, era versiunea om-orchestra a formației Beatles, a adus sexul. McEnroe, invadatorul punk din 1977, a adus fronda. Nu prea conta că Borg era mai degrabă Shaun Cassidy* decât Mick Jagger sau că McEnroe semăna mai mult cu Danny Bonaduce** din *The Partridge Family* decât cu rockerii cu coamă Mohawk care se perindau pretutindeni prin Londra acelei vremi. Borg și McEnroe erau, totuși, personaje radicale pentru All England Lawn Tennis and Croquet Club.

* Shaun Paul Cassidy (n. 1958), fost cântăreț și actor american, actualmente producător/creator de televiziune și scenarist (n.t.).

** Dante Daniel „Danny“ Bonaduce (n. 1959), personalitate radio-TV americană, comic, luptător profesionist și fost copil-actor (n.t.).

Anul în care McEnroe a debutat la Wimbledon a marcat și Jubileul de Argint al reginei Elisabeta a II-a, sărbătoare care a inspirat cea mai cunoscută trupă punk a țării, Sex Pistols, condusă de solistul Johnny Rotten, să înregistreze un antiomagiu scabros, „God Save the Queen”. („Regina nu-i o ființă umană” e unul dintre versurile mai politicoase ale cântecului.) Pe 7 iunie, ziua celebrării Jubileului, membrii formației au fost arestați după ce încercaseră să cânte piesa în cauză de pe o ambarcațiune care naviga pe Tamisa. Două săptămâni mai târziu, fanii tenisului din rândul clasei mijlocii a Marii Britanii s-au delectat cu primele apariții ale lui John McEnroe. Aceștia au văzut un american pistruiat, cu părul vâlvoi, holbându-se disperat la racheta sa Wilson, din lemn. Au văzut un adolescent în plină criză bătând iarba cu pumnii, după ce cădea de fiecare dată când pierdea un punct. „Hotărârea lui McEnroe, atât în triumf, cât și în înfrângere”, scria, vizionar, Pete Axthelm în *Newsweek* după turneu, „a luat forma unei expresii congestionate și frenetice care amenința să se transforme în lacrimi în orice clipă – și i-a determinat pe unii observatori să se întrebe cu tristețe dacă John are cea mai mică idee de cât de minunat și de triumfător este ceea ce face el”. În numai câteva zile, expresiile lui McEnroe au redefinit felul în care se pot manifesta hotărârea și dezgustul în terenul de tenis.

În loc de școlărițe englezoaice isterice, McEnroe a fost întâmpinat cu indignare. Fanii de regulă manierați de pe Wimbledon nu știau cum să-l trateze pe acest puști anonim – cum zice însuși McEnroe, cu „obraji dolofani, coapse groase și batoane Snickers în rucsacul cu echipamente” –, care avea îndrăzneala să-i confrunte pe somnoroșii pensionari pe care organizatorii de la

acea vreme îi angajaseră drept arbitri de linie. Când a pierdut un tiebreak în al doilea set jucat în sferturile de finală din 1977 contra lui Phil Dent, McEnroe și-a pus racheta sub picior și a început să împingă în ea. Părea că avea s-o rupă în două. Au început huiduielile. Spre amuzamentul lui McEnroe, izbirea rachetei pe gazon nu a făcut decât să crească nivelul decibelilor.

Nu conta că era fiul unui avocat din confortabilul cartier newyorkez Queens. Nu conta că era fan devotat al anticei trupe rock Led Zeppelin, pe care punkiștii o urau mai mult decât pe oricare alta. Tenisul avea acum propriul Johnny Rotten. McEnroe absentase de la ceremonia de absolvire a liceului doar pentru o imagine publică neașteptată și antipatizată. Puștiul de la Trinity, notoriu pentru că plângea de câte ori pierdea meciurile de la școală – „Șase, vine potopul”, ziceau adversarii săi după ce-l înfrângeau –, avea să întruchipeze tot ceea ce era în neregulă cu societatea occidentală. „Cea mai proastă reclamă pentru sistemul nostru de valori de la Al Capone încoace”, bombănea *New York Times*. Până pe la mijlocul anilor 1980, sociologul E. Digby Baltzell, de Universitatea Pennsylvania, cel care, cu două decenii mai devreme, popularizase termenul WASP*, a găsit inspirația să scrie o carte despre rolul tenisului în societatea secolului XX. „John McEnroe și declinul civilizației” fusese unul dintre titlurile ei provizorii.

Dar comportamentul lui McEnroe cu greu ar fi fost băgat în seamă dacă nu ar fi fost binecuvântat și cu un talent aparte, uluitor pentru tenis. În 1977, nu era încă

* WASP – acronim al White Anglo-Saxon Protestant (protestant alb, anglo-saxon), care în cultura nord-americană desemnează persoane de origine preponderent nord-europeană și de confesiuni religioase rupte de catolicism (anglicani, luterani, calviniști etc.) ce formează grupul dominant, cel mai privilegiat și mai influent din rândul societății americane (n.t.).

un jucător complet format; practica mai multe sporturi și juca tenis doar de două ori pe săptămână, iarna, nefiind un tenismen consacrat la acea vreme. McEnroe abia începuse să se simtă suficient de puternic din punct de vedere fizic pentru a susține combinația servă-și-voleu care avea să-i devină caracteristică. Stilul său „pe tot terenul”, delicat și înșelător, era ceva nou în tenis, la fel cum fusese abordarea mecanică a lui Borg la începutul aceluia deceniu.

Era, totodată, și contraintuitiv. Borg câștigase apărându-se, în loc să atace. McEnroe, într-o eră a elaboratelor lovituri de jos inspirate de suedez, fusese învățat de antrenorul său, Tony Palafox, un mexican care jucase în Cupa Davis, să-și scurteze lovitura – ba chiar, erezia ereziilor, să o încetinească. Palafox a mai pus accent pe folosirea fiecărui petic de teren și pe încercarea de a gândi mai multe lovituri în avans. Ca jucător, fusese un artist al detaliului, iar în McEnroe a găsit elevul perfect.

„Într-un fel, nu pot explica pe de-a-ntregul”, spunea McEnroe despre primele sale experiențe pe un teren de tenis, „dar parcă simțeam mingea prin corzi”. „Am fost fascinat de la început de toate felurile în care poți lovi o minge de tenis – direct, cu efect, tăiată.”

Mai mult decât atât, McEnroe era binecuvântat cu o sensibilitate extremă la tot ceea ce se întâmpla în jurul său. Oamenii care asistau la meciurile sale aveau impresia că face mai mult decât să joace, că ar dirija evenimentele din teren. „Mă aflam odată într-o mulțime de oameni, undeva sus, pe Queen’s Club, și am strănutat. John era pe teren. S-a oprit, s-a îndreptat și mi-a zis: «Noroc, Richard»”, povestește Richard Evans, ziarist sportiv britanic și primul biograf al lui McEnroe.

La optsprezece ani, McEnroe era departe de a-și desăvârși stilul, dar tușa artistică din jocul său era inconfundabilă. Vedeta de fotbal din liceu combina sprinturile fulgerătoare la fileu cu loviturile și bolțile ușoare, mângâiate, totul cu nonșalanța improvizatorului înnăscut. La fel ca Borg, McEnroe a întors manualul cu susul în jos. Nu-și îndoia genunchii prea mult, nu se răsucea pentru a-și transfera greutatea în minge, nu-și schimba priza pentru lovituri diferite și abia dacă-și lua elan. Și, spre deosebire de oricare alt jucător de tenis al planetei, nu s-a bronzat și nu a făcut mușchi niciodată. (McEnroe se plângea mereu de faptul că nu reușește deloc să dezvolte ceva asemănător „brațului Popeye”, pe care idolul său, Rod Laver, îl formase în anii în care mânuiuse o rachetă de tenis grea, de lemn.)

Bazându-se pe superioritate fizică și pe o precizie implacabilă, Borg a dus jocul către o extremă. Spre finele anilor 1960, în tenis au fost introduse mingi oficiale noi, mai grele, care au încetinit ritmul de joc și au făcut stilul său mai viabil. De aici, Borg a făcut mai greu tenisul însuși. Punctele au devenit războaie de epuizare, iar efectul pe care îl imprima mingii făcea ca ea să pară mai grea în rachetele oponentilor. „Totul era *bum, bum, bum*”, spune Cliff Richey, un american din generația anterioară care a pierdut în fața unui Borg adolescent la începutul anilor 1970, la French Open.

McEnroe a dus jocul la cealaltă extremă. Mișcărilor sale lejere au ușurat tenisul din nou. În loc de rezistență, el se biziua pe simț și creativitate în braț și încheietură. „Lovitura lui este incredibilă. Joacă realmente cu mâna”, a spus Mary Carillo despre prietenul concitadin și partenerul ei în partide de dublu mixt din acel an. După ce a studiat loviturile

lui McEnroe, instructorul Vic Braden a apreciat că „biomecanica (lor) pare magie”.

Dacă stilul acestui magician nu a fost la fel de revoluționar precum cel al lui Borg, motivul este că era încă și mai dificil de copiat. În timp ce suedezul ținea racheta diferit și folosea tactici noi, unicitatea lui McEnroe era și mai profundă: mingea pleca din corzile rachetei lui cum n-o mai făcea la nimeni. În comparație cu el, alți profesioniști loveau mingea cu bâta. McEnroe folosea racheta pentru a o ghida unde voia. Borg pune accent pe repetiție; fiecare dintre loviturile lui McEnroe părea să aibă o traiectorie unică. Omul care l-a învins în semifinalele Wimbledon din 1977, Jimmy Connors, a sintetizat opinia generală, de ușoară derută, despre adolescentul american: „E complicat de jucat cu puștiul acesta”.

Dar Connors l-a complimentat pe mai tânărul său adversar încă din vestiare, înaintea meciului. La 25 de ani, „Jimbo” era jucătorul numărul unu al Americii, stângaci și băiat rău de serviciu, buclucașul dinaintea Superbuclucașului. Când McEnroe a încercat să se prezinte înainte de începerea semifinalei, Connors i-a întors spatele. Incapabil măcar să-și ridice capul și să-și privească oponentul în ochi, McEnroe s-a întrebat: „O fi locul meu aici, cu tipul ăsta?” N-a avut mult de așteptat până să-și audă propriul răspuns. „Nu vreau să câștig”, gândea McEnroe la începerea meciului. „Nu fac față.” Connors juca jocul psihologic al campionului, marcând începutul multor ani de animozități între cele mai mari două vedete de tenis americane ale generației lor. Când Connors a pășit țăntoș către fileu pentru strângerea de mâini de după victoria sa în patru seturi, McEnroe s-a străduit

din nou să evite contactul vizual. Părea că, dacă ar fi făcut-o, l-ar fi podidit lacrimile.

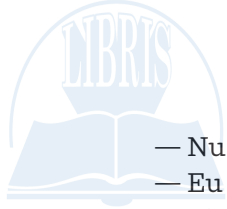
În cursul următorilor doi ani, McEnroe și-a demonstrat potențialul pretutindeni, cu excepția Wimbledonului. I-a bătut pe Borg și pe Connors. A ajuns numărul 2 mondial. A câștigat US Open. McEnroe și-a dat seama că stilul său de joc la fileu era făcut pentru gazonul lunecos al Terenului Central, însă a pierdut de timpuriu, în 1978 și 1979, în fața unor jucători inferiori. Îl ajunseseră așteptările ridicate și scrutinul public.

Acum, în 1980, după două săptămâni relativ calme în teren, McEnroe a descoperit că se afla în exact aceeași poziție din care plecase în 1977: într-o semifinală când ostilă, când strălucită cu Connors. Numai că, în acest moment, McEnroe îl înlăturase pe Jimbo din tradiționala poziție a acestuia în top 2. Rezultatul, a recunoscut el, a fost o „irascibilitate puternică”.

Totuși, cea mai mare parte a irascibilității în cauză venea dinspre McEnroe și îl viza preponderent pe un domn cu părul alb, mai mare decât el cu câteva zeci de ani, pe nume Pat Smythe, care avusese ghinionul de a se afla în acea zi în scaunul arbitrului. Spre finele primului set, McEnroe, cu părul parcă electricizat, gata-gata să-i iasă din bentiță, a mijit ochii în sus, fața fiindu-i întruchiparea unei neînțelegeri dureroase. Bătea cu mingea în corzile rachetei, imprimând cuvintelor sale un ritm amenințător.

— Pot vorbi cu arbitrul principal, vă rog? a spus McEnroe arătând spre fundul terenului.

Arbitrul de scaun se aplecă în față pentru a auzi mai bine.

— Nu, nu, nu...

— Eu nu mai joc, îl întrerupse McEnroe.

Duritatea orașului New York ajunsese pe Terenul Central. Suna ca un avocat din Queens care pleda în propria apărare.

— E dreptul meu să-l consult pe arbitrul principal.

— Nu, nu, nu...

— Nu mai joc. Vreau arbitrul principal.

Connors ședea agasat, nevenindu-i să creadă, la celălalt capăt al terenului, învârtindu-și racheta de oțel pe degetul arătător. Împungând cu limba în obraz, el a urcat în tribune pentru a râde de conaționalul său împreună cu spectatorii din primele rânduri. Se auzea din nou familiarul tumult al mulțimii care-l însoțea pe McEnroe pretutindeni. De această dată, a fost suficient de tare cât să-l facă pe Smythe să se ridice din scaun și să zbiere exasperat:

— Domnule McEnroe, vă dau un avertisment public!

Mulțimea a erupt în urale de aprobare.

Superbuclucașul, mormăind, cu capul plecat, s-a târât înapoi spre linia de fund. Două puncte mai târziu, a servit un as și a câștigat partida. Apoi și-a îndreptat racheta spre Smythe și i-a spus: „Ei, cum a fost?” Meciul a durat doar 28 de minute.

A fost o secvență care avea să devină familiară pentru toți iubitorii tenisului: incredulitatea explozivă, perorația justificată, furia mulțimii și apoi, când părea că totul s-a terminat și că e imposibil ca lui McEnroe să-i mai fi rămas vreun strop de concentrare, asul. Unde Borg prospera controlând orice din interiorul și din jurul său, McEnroe se ambala la maximum și apoi se elibera de anxietate. Manifesta extern toate trăirile interne, chiar și prin etalarea vulnerabilităților sale în

fața adversarului. Mulți jucători s-au enervat ori s-au ambalat pe teren, dar e posibil ca McEnroe să fi fost primul care a dat semne că se sufocă. După o ratare deosebit de gravă sau crucială, el se prindea de gât, se lăsa pe spate și deschidea gura larg, ca și cum nu mai putea respira. Aceste dramatizări și ieșiri nervoase nu i-au călăuzit performanța în tenis, dar nici nu i-au ruinat-o; talentul și temperamentul său erau, la un anumit nivel, inseparabile.

Fanii aveau să se familiarizeze curând și cu discuția dintre McEnroe și Connors din cursul următoarei lor întâlniri. Connors și-a fluturat arătătorul în fața lui McEnroe, pe care l-a numit „copil”, spunându-i: „Aici trebuie să-ți ții gura”. McEnroe a replicat zicându-i lui Connors „ce să-i pupe”. Totuși era un progres față de schimbul de replici pe care-l avuseseră doi ani mai devreme, la US Open. În timp ce McEnroe mergea pe margine dinspre vestiare după ce se schimbase, în meciul de sfert de finală, Connors și-a umplut gura cu apă și a scuipat-o pe picioarele acestuia. După ce și-a marcat teritoriul, Connors avea să și câștige acea partidă.

Confruntările dese dintre cei doi au scos adesea tot ce era mai rău din ei. Meciurile lor nu erau creații artistice, așa cum aveau să fie cele puse în scenă de Borg și McEnroe un an mai târziu. Erau lupte la cuțite. Connors, marele jucător defensiv al sportului, stătea în fața liniei de fund și îl presa pe McEnroe. Iar dansurile poetice în jurul fileului ale lui McEnroe erau contrate de „proza bubuitoare”, cum scria un gazetar britanic, a necontenitelor lovituri de jos ale lui Connors. McEnroe urmase cursurile unei școli pregătitoare de elită. Jimbo, copilul unei familii de muncitori din estul orașului St. Louis, îi reamintea că prin vinele

amândurora curge același sânge irlandez. McEnroe se poate să-l fi dorit ca frate mai mare pe Borg, gentleman și cetățean model, dar se pricopsise cu inconfortabil de similarul Connors. „Erau stângaci contra stângaci, irlandez contra irlandez”, a spus Connors. „În cazul nostru, a fost mereu vorba despre ceva mai mult decât tenisul”.

„Borg era cel mai bun rival, eram ca yin și yang. Cu Jimmy, era ca și cum ar fi intrat doi tauri în ring”, povestește McEnroe.

Restul acestei semifinale Wimbledon nu a mai fost așa de dramatic. Frank Deford, de la *Sports Illustrated*, l-a descris ca „neplăcut și interminabil... de parcă priveam iarba murind”. La încheiere, deși epuizat de luptă, McEnroe răsturnase rezultatul înregistrat cu trei ani înainte. Ajunsese în finala Wimbledon. Pătrunsese în stratosfera tenisului. Îl lăsase în urmă pe Connors și era gata să i se alăture lui Borg pe culmi. Credea, cum avea să spună ulterior, că sosise și vremea lui și că ar putea câștiga ușor dacă obținea un avantaj timpuriu. Dar o parte din el încă se mai simțea ca fiul defavorizat, ca musafirul nedorit la premiера copilului preferat.

În noaptea de dinaintea finalei, Borg, cazat în apartamentul său de la Holiday Inn, și-a ridicat privirea din paginile de sport ale unui ziar pentru a-l privi pe McEnroe intervievat la televizor după victoria împotriva lui Connors. Campionul a ascultat tăcut cum newyorkezul spunea, cu un melanj de sfidare și atitudine defensivă: „Dintotdeauna mi-am dorit să-l întâlnesc pe Borg pe gazon, care este tipul meu favorit de teren. Știu că publicul de pe Wimbledon dorește ca Borg să continue să câștige la nesfârșit, numai că în calea lui stă McEnroe”.

* * *

A doua zi, finalistul novice s-a strecurat singurel în vestiarul All England Club. Purta pantaloni scurți albi, jacheta sa roșie-alb-albastră de Cupa Davis și căra o geantă de rachete Nike, supraîncărcată. Cu umerii săi lăsați, McEnroe putea fi confundat cu un jucător junior. Acesta era venerabilul vestiar „A”, ai cărui pereți erau decorați cu fotografiile campionilor din trecut și în care jucătorii încă își atârnau hainele de cuiere demodate. (În spiritul diviziunii de clase britanice, încăperea era rezervată jucătorilor de top ai lumii; toți ceilalți erau îndrumați către vestiarul „B”.)

Camera „A” fusese de multă vreme bârlogul lui Borg. La sosirea lui McEnroe, cvadruplul campion se afla deja acolo, cu Bergelin, străbătând-o regal în jacheta sa de încălzire Fila, roșu-crem, și dând un autograf pe un program al turneului pentru un oficial.

În timp ce Borg mișuna de colo până colo prin spatele lui, McEnroe și-a pus geanta pe jos și a scos una dintre rachete, o Wilson Pro Staff din lemn. A început să o întoarcă în stânga, mâna cu care juca. În acel moment s-a transformat. Ca la un pictor cu pensula, ca la un spadasin cu floreta, ceva prindea viață în McEnroe când ținea în mână o rachetă de tenis. Deveneau vizibile încrederea și o grație interioară. Superbuclucașul, puștiul surprinzător de timid, de încordat, cu pistrui și păr pufos, puștiul care era nesigur că cineva avea să îl dorească prin preajmă în acea zi, dispăruse. McEnroe era gata să joace prima sa finală Wimbledon.

Câteva minute mai târziu, sâmbătă, 5 iulie 1980, la ora 14:00, netezindu-și distrat părul și tropăind de colo până colo pentru a „arăta că nu-i pasă”, cum spune

Mariana Simionescu, McEnroe a pornit vioi în arena Terenului Central, cu câțiva pași înaintea oponentului său divin.

A fost hulit.

Barbari pe peluze

„Am renunțat la distracție pentru bani.”

Arthur Ashe, despre trecerea de la amator
la profesionist al tenisului

Finala la masculin din 1980 de pe Wimbledon este, în multe feluri, Woodstockul tenisului. La fel cum privești hipioșii ameții tăvălindu-se în noroi pe terenul unei ferme din nordul statului New York a devenit emblema anilor 1960, bentițele și pantalonii scurți purtați de Borg și McEnroe în acea zi au ajuns să reprezinte mult-mitologizații ani 1970 de dezvoltare explozivă a tenisului. Rachetele de lemn ridicol de mici folosite de cei doi jucători, care, curând, aveau să fie măturate de un val de rame mai mari, mai puternice, manipulate atomic, au devenit discurile de vinil ale lumii sportive, talismane hipsterești dintr-o vreme aparent mai simplă, mai organică. Borg și McEnroe au fost ultimii jucători care au câștigat Wimbledonul cu o rachetă de lemn.

Nostalgia față de acea zi nu este deplasată. Deși participarea în acest sport culminase cu câțiva ani mai devreme, finala din 1980 reprezintă apogeul tenisului ca spectacol de masă. S-a produs la finele unei perioade de doisprezece ani în care jucătorii, deja complet profesioniști și care, pentru prima oară, aveau voie să accepte premii în bani, săreau peste pereții acoperiți de iederă ai clubului, care-i îngrădiseră vreme de aproape un secol, și-și ocupau locuri în parada celebrităților din Deceniul „Eu”. Până la finele anilor 1970, nu existau celebrități ale tenisului mai mari decât Borg și McEnroe. Finala lor de la Wimbledon avea să fie împlinirea unui vis vechi de decenii: tenis profesionist jucat pe peluzele de aici, din Mecca acestui sport, privit de milioane de oameni din întreaga lume și cu milioane de dolari, bani gheață, puse la bătaie. Privit în retrospectivă, trei decenii mai târziu, meciul în cauză, recunoscut drept unul dintre cele mai grozave ale tenisului, servește ca reper al progresului masiv înregistrat de acest sport într-o perioadă scurtă.

* * *

Timida fanfaronadă a lui McEnroe pe Terenul Central nu a fost întâmpinată *numai* cu huiduieli. Un freamăt anticipativ neconținut răsuna în arena compactă cu 15 000 de locuri, veche de 58 de ani. Cea mai mare parte a zgomotului venea dinspre culoarele cu locuri numai în picioare, care se întindeau de sus până jos pe ambele laterale. Sute de fani mai tineri au stat înghesuiți umăr la umăr – când nu cădeau unii

* În original, „Me Decade”, termen consacrat de scriitorul american Tom Wolfe și devenit descriptor al deceniului 1970 (n.t.).

peste alții – pe întreaga durată a partidei de patru ore. Mulțimea cuprindea un spectru al societății engleze mai larg și mai dezordonat decât ce se vedea în Terenul Central înainte de democratizarea tenisului din anii 1970. Tineri în costume eduardiene și tinere cu tunsori ciufulite, în stil punk, fluierau pentru McEnroe. Bărbați de vârstă mijlocie, care molfăiau trabucuri, aplaudau frenetic pentru Borg. Tricouri mototolite, pălării de rodeo, logouri cu buzele Rolling Stones, hanorace Fila, rochii galben-aprins, maiouri albastru-strident, ochelari de soare cu vizor, bluzițe roz, jachete militare – sportul monden, mereu ridiculizat ca „alb-liliachiu”, a fost urmărit în această zi de o mulțime mult mai pestriță. Dacă Terenul Central ar fi fost teatru, „pestriții” ar fi fost spectatorii săi devotați. Culoarele cu locuri în picioare erau singurele secțiuni neprotejate de acoperișul suspendat al stadionului.

Rareori a mai văzut arena așa frenezie după aceea. În urma unei serii de revolte produse la evenimente sportive englezești pe la jumătatea deceniului, All England Club s-a văzut forțat să desființeze locurile în picioare și să instaleze scaune peste tot. În anii care au urmat, cu excepția unui eveniment sau două, Wimbledonul a revenit la o stare asemănătoare cu vechiul său sine serios. Terenul Central de astăzi nu mai pare gata să dea pe dinafară în ziua finalelor.

În acea zi din 1980, multe se schimbaseră de la debutul tenisului profesionist din 1968, dar acesta era Wimbledon, deci aspectele familiare erau mai numeroase. Ele includeau tradiționala plecăciune către boxa regală, în care ședea în față și pe mijloc ducele și ducea de Kent, cu ochelarii lor de soare fumurii. Pe cât de bogați, de faimoși și de răsfățați deveniseră jucătorii de tenis profesioniști în anii 1970, Wimbledon

nu a încetat niciodată să le reamintească acestora că sunt neînsemnați comparativ cu sportul pe care îl practică – sau, în orice caz, mai nesemnificativi decât Wimbledonul. (Numele oficial al turneului, așa cum apare el în program, este „Campionatele de tenis de câmp”; „campionatele” ar putea fi scris cu italic.) Borg și McEnroe s-au răsucit împreună cu fața către membrii familiei regale și au executat plecăciuni stângace. La modul ideal, ar fi trebuit să facă mișcarea la unison, însă McEnroe s-a aplecat brusc – ritualurile formale, să nu mai pomenim de slugărnicie, nu erau pe placul lui –, lăsându-l pe campion să-l urmeze la jumătate de secundă mai târziu.

Tenismenii aveau să mai facă respectivele plecăciuni pe Wimbledon vreme de încă un sfert de secol, înainte ca practica să fie, în sfârșit, abandonată. Dar chiar și în 1980 ele păreau la fel de demodate ca însăși ideea de familie regală. La fel ca Wimbledonul, care, pe atunci, era singurul turneu important organizat încă pe terenul preferat al sportului, gazonul, aceste genuflexiuni obligatorii erau ca un salut la adresa unui trecut englezesc mai glorios, precum și a unuia dintre produsele acelui trecut, tenisul pe gazon, apărut în cursul prosperei perioade victoriene, între 1860 și 1870, pe vastele domenii care începuseră să apară în provincie în acei ani.

Noua clasă, cu mult timp liber, stabilită pe respectivele domenii, avea nevoie de distracții noi – și a căpătat o mulțime. Polo și crochet s-au jucat prima oară în Anglia anilor 1860. În 1868, a fost codificat regulamentul fotbalului. În 1873, au apărut badmintonul și rugby-ul. Dar crochetul s-a dovedit curând a fi plictisitor, iar mingea cu pene era mereu luată de vânt – ce joc avea să ajute domnițele dezirabile

să întâlnească burlaci dezirabili? Răspunsul a fost tenisul de câmp, cum a fost botezat în cele din urmă – un nume care-ți spunea că posesia de teren este obligatorie –, patentat în 1874 de un ofițer scăpătat și mare pungaș aristocrat pe nume Walter Wingfield, maior. În aproximativ un an, seturile ambalate ale lui Wingfield, conținând rachete de tenis, mingi și fileuri, au fost cumpărate de prințul Țării Galilor, prințesa Prusiei, prințul Ludovic de Hesse, opt duci, 49 de conți și nenumărați marchizi și viconți. Totodată, tenisul de câmp s-a răspândit în „garnizoanele militare de frunte”, cum scria un istoric, în avanposturile îndepărtate ale imperiului.

Cu toate că era jucat, practic, pe tot globul, tenisul rareori ajungea sub clasa superioară. Precum tenisul de curte, sportul regal din care se trage (și care a fost interzis în Franța după Revoluția din 1789), tenisul de câmp avea să fie identificat mereu cu clasa conducătoare. Era o formă sportivă de consum bătător la ochi; doar golful necesită mai mult teren de persoană. În SUA a debutat ca moft social în Newport, Rhode Island, stațiunea de vară în care s-a organizat primul campionat american, în 1881. În Franța a prosperat pe rivieră. Cel mai bun jucător de origine germană apărut în prima jumătate a secolului XX a fost un baron. În Rusia era jucat de nobilime și a căzut rapid în dizgrație după Revoluția din 1917.

Cultura Angliei victoriene va continua să călăuzească acest divertisment al elitelor chiar și după ce Imperiul Britanic a cedat Statelor Unite autoritatea sa globală. Cultura era una de amatori, iar gentlemanul – bărbatul independent, cu joben – era în vogă. În secolul al XIX-lea, se subînțelegea că gentlemanul este servitor public, fie în Parlament, fie

pe terenul de tenis, fără plată. Idealist la suprafață, sistemul era și o metodă convenabilă de a ține „nepotriviții” pe dinafară: cine altcineva să-și fi permis timpul necesar pentru a servi în Casa Comunelor sau pe terenul de tenis, în afară de un gentleman?

Diviziunea claselor și acest stil de viață aveau să supraviețuiască în tenis mai mult decât în oricare altă parte. În timp ce parlamentarii au început să fie plătiți în 1911, cei mai buni jucători de tenis nu aveau să fie atât de norocoși. În 1913, oficialii-gentlemen care conduceau tenisul s-au reunit pentru a crea prima instanță de guvernare globală a acestui sport, Federația Internațională de Tenis de Câmp. (Termenul „câmp” a fost, în sfârșit, abandonat în 1977, întâmplător în același an în care John McEnroe a apărut la Wimbledon.) Unul dintre scopurile formării FITC a fost garantarea faptului că evenimentele importante din tenis aveau să rămână neplătite.

Împotriva tuturor rațiunilor economice, organizația a reușit să-și mențină obiectivul exclusiv mai bine de cinci decenii. Până în 1968, tenisul a fost doar o metodă prea puțin cunoscută de petrecere a timpului liber, o părticică a secolului al XIX-lea izolată de piața sportivă în plin avânt a secolului XX, o lume tihnită a transoceanicelor, a peluzelor imaculate și a aplauzelor silențioase schițate de înstăriții „trântori ai tenisului”. Într-o răsturnare de valori care ar fi imposibil de imaginat astăzi, cei care practicau acest sport pentru bani – nume de legendă precum Rod Laver, Lew Hoad, Pancho Gonzalez, Jack Kramer și Ken Rosewall – erau ținuți în afara Wimbledonului și a altor turnee majore. În ochii voluntarilor avuți care se agățau de autoritatea asupra tenisului, profesioniștii erau echivalentul sportiv al negustorilor, o speță umană inferioară.

În loc să-și demonstreze talentele pe Terenul Central, profesioniștii traversau o junglă de evenimente de duzină, organizate prin sălile de sport ale liceelor din orașe mici. Terenul lor nu era o peluză imaculată, ci o bucată de pânză pe care o înghesuiau în spatele mașinii combi pe drumul lor dintr-un oraș într-altul. Wimbledonul și stabilimentul „amator” se comportau ca și cum aceștia nu ar fi existat. Când Laver a câștigat titlul aici, în 1962, a fost cadorisit cu cravata mov-verde a clubului; precum toți campionii Wimbledon, fusese făcut membru onorific. Anul următor, a trecut la profesioniști și All England Club i-a retras imediat calitatea de membru. Curând după aceea, Laver a primit o scrisoare din partea conducerii clubului prin care i se cerea să se abțină să poarte cravata lor.

* * *

Björn Borg și John McEnroe, tenismeni profesioniști dintr-o eră mai permisivă, s-au ridicat din plecăciune și s-au îndreptat către scaunele lor, plasate pe părțile opuse ale standului arbitrului. Și-au scos jachete de încălzire ieftine. Sub cea a lui Borg se afla obișnuita sa costumație Fila, verde cu dungulițe. Adăugând bentița roș-galbenă, gulerul negru lat și dungile verde-închis din susul ciorapilor săi, vom obține maximul de culoare care i-a fost îngăduit vreunui jucător să poarte la Wimbledon.

Culoarea de pe echipament echivala cu profesionismul. Uniforma amatorilor fusese un neschimbat alb integral, aspect derivat din crichet. (După ce a fost inventat, tenisul de câmp a fost adoptat de cluburile de crichet din Anglia și de pe Coasta de Est a Statelor Unite.) Albul reprezenta puritatea